

УДК 330.322

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Саламаха О.В.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті надано визначення поняття «інноваційного управління», його ключових етапів та основного завдання на підприємстві. Охарактеризовано поняття «фінансового забезпечення». Проаналізовано дані Державної служби статистики України стосовно розмірів фінансового забезпечення інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах та основні джерела його формування. Наведено рейтингові оцінки України основних оцінюючих параметрів глобального інноваційного індексу. Підкреслено необхідність формування ефективної державної політики з метою підтримки інноваційного розвитку підприємств та країни загалом. **Ключові слова:** інновації, інноваційне управління, науково-технічна та дослідна діяльність, інноваційні технології, інвестиції, фінансування інноваційної діяльності, державна інноваційна політика.

Постановка питання. За сучасних умов світового розвитку інноваційна діяльність є одним з головних чинників, що забезпечує стабільне економічне зростання. Використання досягнень науки і науково-технічного прогресу на підприємствах у процесі виробництва нових видів товарів і послуг – це той фактор, що сприяє підвищенню продуктивності виробничої системи, економічної ефективності, конкурентоспроможності організації на ринку та, в результаті, зумовлює безперервний розвиток суспільства.

Потреба забезпечення інноваційного розвитку виробництва на підприємстві вимагає нових форм та методів організації управлінської діяльності, що зумовлює актуальність дослідження питання управління інноваційною діяльністю підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання управління інноваційною діяльністю підприємств і особливостей його фінансового забезпечення присвятили свої наукові роботи велика кількість науковців, зокрема: О. Семенюк, Л. Водачек, О. Водачкова, О.І. Дацій, П.С. Харів, О.М. Собко, С.М. Ілляшенко, О.В. Прокопенко, В.Г. Федоренко, А.А. Пересада, В.В. Стадник, М.А. Йохна, О.М. Грубляк, М.А. Іванюк, О.М. Колодізев, А.А. Пересада та інші [2-11; 16].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Ознайомившись з роботами

вищенаведених авторів, вважаємо за необхідне підкреслити необхідність більш глибокого дослідження питань інноваційного управління на підприємстві та фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Вивчення даних питань дасть змогу удосконалити систему інноваційного менеджменту підприємства та країни в цілому.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження стану інноваційної діяльності на підприємствах України, особливостей управління та основних джерел її фінансування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запорукою розвитку та процвітання будь якого підприємства і країни в цілому є безперервне здійснення інноваційної діяльності. Так, у Законі України «Про інноваційну діяльність» зазначено, що «інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [1].

На нашу думку, доречно розглянути різноманітні точки зору з приводу визначення сутності поняття «інновації» та інноваційної діяльності, які визначені в публікації О. Семенюка [2]. Проте нам би хотілося відзначити основні підходи, які конкретизують поняття інновації, що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності поняття «інновація»

Ключова риса	Автор	Визначення
Інновація як зміни	Водачек Л., Водачкова О. [3]	Інновація – цільова зміна у функціонуванні підприємства як системи, що може представляти кількісну та якісну зміну, яка стосується тієї чи іншої сфери діяльності підприємства
	Дацій О.І. [4]	Інновація – це здійснення змін у техніці, технології, організації, екології, економіці, а також у соціальній сфері
Інновація як результат	Харів П.С., Собко О.М. [5]	Інновація – це результат інноваційної діяльності, відображений у вигляді наукових, технічних, організаційних чи соціально-економічних новинок
	Ілляшенко С.М., Прокопенко О.В. [6]	Інновація – кінцевий результат діяльності, що спрямована на створення й використання нововведень, втілених у вигляді вдосконалених чи нових товарів (виробів чи послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва та збуту товарів
Інновація як процес	Федоренко В.Г. [7, с. 19]	Інновація – це процес, спрямований на створення, виробництво, розвиток та якісне удосконалення нових видів виробів, технологій, організаційних форм
	Пересада А.А. [8]	Інновація – це процес доведення наукової ідеї або технологічного винаходу до стадії практичного використання, що дає прибуток, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні та інші зміни в соціальному середовищі

Джерело: розроблено автором на основі досліджень вище зазначених науковців

Незважаючи на відмінності у вищезазначених трактувань поняття терміну «інновація», усі визначення об'єднуються спільною думкою, згідно якої інновації пов'язані насамперед з якісними змінами, спрямованими на розробку, або вдосконалення нового товару, технології, процесу тощо.

До об'єктів інноваційної діяльності можна віднести інноваційні проекти, продукти інтелектуальної праці, новітні технології, інновації машинного обладнання, вдосконалення інфраструктури, нові організаційно-технічні рішення, освоєння нових ринків тощо.

Інноваційна діяльність, у будь яких її проявах, характеризується як діяльність підвищеного рівня ризику і вимагає ефективного управління, координації та контролю. На думку В.В. Стадника та М.А. Йохни, управління інноваційною діяльністю це складова менеджменту сучасного підприємства, що охоплює планування, організування та стимулювання інноваційної діяльності, реалізації інноваційних проектів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцненню ринкових позицій підприємства [9]. Тобто можна зазначити, що інноваційний менеджмент підприємства – це управлінська діяльність яка пов'язує у собі економічні, правові, мотиваційні та організаційні засоби, методи та форми управління задля забезпечення найкращих економічних результатів господарської діяльності.

Головним завданням управління інноваціями як однієї з функціональних сфер менеджменту організації є забезпечення її ефективної діяльності та розвитку підприємства, завдяки обґрунтуванню і вибору перспективних напрямів діяльності, створенню чи залученню тих інновацій, які суттєво відрізнятимуть продукцію чи послуги організації від аналогічних продуктів конкурентів [9, с. 29]. Основою інноваційного менеджменту має стати орієнтованість на динаміку та зміни середовища функціонування, широке використання інтелектуального капіталу, адаптивність та гнучкість.

На нашу думку, реалізація інноваційного управління потребує ґрунтовної підготовки та виконання ряду послідовних кроків:

- 1) визначення бажаних напрямів розвитку підприємства;
- 2) пошук та використання різноманітних джерел інновацій;
- 3) визначення кількісних цілей;
- 4) розробка стратегії, планів і програм впровадження інновацій;
- 5) пошук джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Немає сумнівів, що економічний розвиток великою мірою залежить від масштабів наукових досліджень, розробок нових технологій і продуктів та їх практичного застосування. У зв'язку з цим, уповноважені органи провідних країн створюють максимально сприятливі умови для заохочення науково дослідної та інноваційної діяльності. Що стосується України, то розгортання фінансової кризи на тлі анексії Криму та військових дій на Сході країни, постійних структурних деформацій української економіки, що пов'язані з її низькою продуктивністю, високою енергоємністю, технологічною неоднорідністю та відсталістю, переважанням сировинного не диверсифікованого експорту, зумовлює необхідність підвищення конкурентоспроможності реального сектора та ролі інновацій і трансферу технологій у його відродженні [10].

Розвиток інноваційної діяльності підприємств великою мірою пов'язаний з пошуком джерел фінансових ресурсів. За визначенням На думку О.М. Колодізева управління фінансового забезпечення розвитку інноваційного потенціалу потрібно розглядати як систему фінансових відносин, що діють через сукупність законодавчо закріплених форм і методів створення, мобілізації і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення інноваційного розвитку як на рівні підприємства, так і на рівні країни [11, с. 88-89]. Найявна фінансова політики не здатна в повній мірі здійснювати фінансове забезпечення інноваційної діяльності України, оскільки в країні відсутній механізм стимулювання та заохочення вітчизняних та іноземних інвесторів.

Відповідно до даних Державної служби статистики України, на виконання науково-технічних робіт та інноваційної діяльності у країні витрачається менше одного відсотка від внутрішнього валового продукту (ВВП) (рис. 1) [12].

Для порівняння в Україні у 2018 році на розвиток науки виділили 6,1 млрд. грн., що дорівнює 217 млн. дол. і становить 0,27% вітчизняного ВВП, тоді як США – 2,7%, що дорівнює 405 млрд. дол., Китай витрачає щороку по 2,08% (338 млрд. дол.) свого ВВП на дослідження та експерименти, Японія – 160 млрд. дол. це 3,67% від бюджету, Німеччина – 70 млрд. дол. або 2,3% [13].

У світовій практиці інноваційний розвиток країни прийнято вимірювати загальним показником – глобальним інноваційним індексом (GII). GII містить докладні дані про інноваційну діяльність 126 країн світу. Для оцінки викорис-

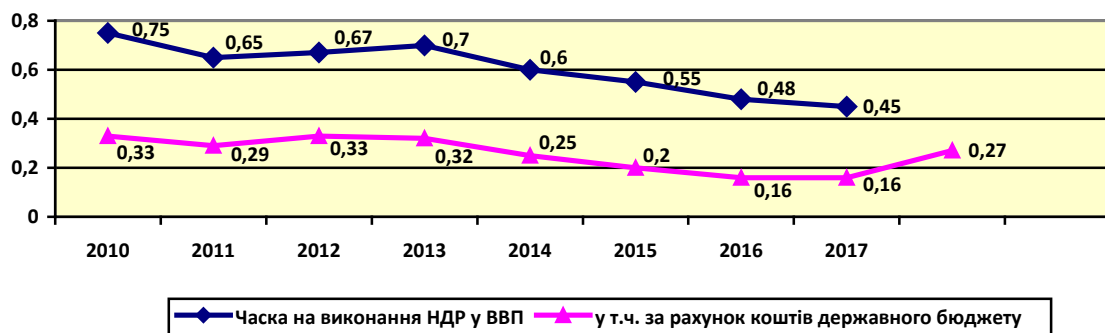

Рис. 1. Частка витрат на виконання НДР у ВВП, %

Джерело: [12]

Рис. 2. Рейтинг України за глобальним інноваційним індексом 2018

Джерело: [14]

туються 80 різних параметрів, які дають повну картину інноваційного розвитку, включаючи огляд політичної ситуації, стану справ в освіті, рівня розвитку інфраструктури та бізнесу тощо. За цим показником у 2018 р. Україна посідає 43 місце у світі (рис. 2) [14] що не можна вважати задовільним результатом.

Що стосується фінансування інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах, проаналізувавши дані Державної служби статистики України [15] можна стверджувати, що впродовж 2010-2017 рр. фінансування інноваційної діяльності підприємств не мало стійкої фінансової політики. Основні джерела зображено та таблиці 2.

Аналіз динаміки та структури джерел фінансування (табл. 2) дозволяє констатувати, що частка державного фінансування інноваційного розвитку є незначною, таким чином, пріоритетним джерелом забезпечення інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств та отримані кредити. Найважливішою ситуацією сповільнює діяльність спрямовану на продукування інноваційних ідей і впровадження вже існуючих закордоном технологій.

Активізація інноваційної діяльності можлива тільки на основі розвиненої системи фінансового управління, що покликана забезпечувати вирішення таких найважливіших завдань [16]:

- створення необхідних передумов для швидкого та ефективного впровадження нововведень у всіх ланках народногосподарського комплексу країни, забезпечення її структурно-технологічної перебудови;

- збереження і розвиток стратегічного науково-технологічного потенціалу в пріоритетних напрямках розвитку;

- створення необхідних матеріальних умов для збереження кадрового потенціалу науки і техніки, запобігання його відтоку за кордон.

Дієвим методом вирішення питання забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств може стати об'єднання зусиль держави, наукових організацій та бізнесу. Тому основними пріоритетом для вдалого впровадження інноваційної діяльності є: зменшення відриву науки від економічної практики; формування стабільної законодавчої бази; фінансування державою або надання пільг підприємствам, які працюють у науково-технічній галузі, відновлення роботи Державного інноваційного фонду, стимулювання іноземних інвестицій, розроблення системи кредитного забезпечення [9].

Висновки. Отже, таким чином, можна підсумувати, однією з визначальних характеристик сучасного стану розвитку світової економіки є інноваційність. Інновації – діяльність пов'язана з якісними

Таблиця 2

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств 2010-2017 рр.

	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
		млн. грн.			
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0
2016	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1
2017	9117,5	7704,1	227,3	107,8	1078,3

Джерело: [15]

змiнами, спрямованими на розробку, або вдосконалення нового товару, технологiї, процесу тощо.

У зв'язку з тим, що iнновацiї є досить ризикованим та трудомiстким видом дiяльностi, для iх здiйснення необхідна побудова ефективної системи управлiння, а також залучення значних фiнансових ресурсiв.

Аналіз даних глобального iнновацiйного iндексу та Держкомстату дозволяє стверджувати що iнновацiйна дiяльностi в Україні знаходиться в незадовiльному станi. На сучасному етапi вiтчизняна науково-технiчна та iнновацiйна дiяльностi гальмується рядом факторiв, основними

з яких є вiдсутностi чiткої державної полiтики, яка би пiдтримувала iнновацiйний розвиток вiтчизняних пiдприємств, недостатнє державне фiнансування наукових розробок, iнновацiйних iдей та низька соцiально-економiчна привабливiсть для iноземних iнвесторiв, тощо.

Очевидно, що процес вiтчизняного iнновацiйного розвитку потребує державної пiдтримки. Державна iнновацiйна полiтика повинна спрямовуватися, головним чином, на створення сприятливих соцiально-економiчних та полiтичних умов для розвитку науково-технiчного потенцiалу пiдприємств та як результат держави загалом.

Список лiтератури:

1. Закон України «Про iнновацiйну дiяльностi» вiд 4 липня 2002 р. № 36 // Вiдомостi Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – 266 с.
2. Семенюк О.М. Iнновацiйна дiяльностi як основа розвитку пiдприємства. Вченi записки Унiверситету «КРОК». – 2013. – Випуск 33.
3. Водачек Л. Стратегия управления инновациями на предприятии / Л. Водачек, О. Водачкова. – М.: Экономика, 1989. – 167 с.
4. Дацiй О.І. Розвиток iнновацiйної дiяльностi в агропромисловому виробництвi України / О.І. Дацiй. – К.: Вид-во ННЦ IАЕ, 2004. – 428 с.
5. Харiв П.С. Активiзацiя iнновацiйної дiяльностi промислових пiдприємств рiгiону : монографiя / П.С. Харiв, О.М. Собко. – Тернопiль: Економiчна думка, 2003. – 184 с.
6. Iлляшенко С.М. Формування ринку екологiчних iнновацiй: економiчнi основи управлiння : монографiя / [С.М. Iлляшенко, О.В. Прокопенко, за ред. С.М. Iлляшенка]. – Суми: Унiверситетська книга, 2002. – 250 с.
7. Федоренко В.Г. Iнновацiйна i iнвестицiйна стратегiя України / В.Г. Федоренко // Економiка та держава. – 2003. – № 8. – С. 16-27.
8. Пересада А.А. Управлiння iнвестицiйним процесом / А.А. Пересада. – К.: Лiбра, 2002. – 472 с.
9. Стадник В.В. Iнновацiйний менеджмент / В.В. Стадник, М.А. Йохна. – К.: Академвидав, 2006. – 464 с.
10. Грубляк О.М. Аналіз фiнансового забезпечення iнновацiйного розвитку держави [Електронний ресурс] / О.М. Грубляк, М.А. Иванюк // Молодий вчений. – 2017. – № 10(50). – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/10/193.pdf>.
11. Колодiзев О.М. Методологiчнi засади фiнансового забезпечення управлiння iнновацiйним розвитком економiки: монографiя / О.М. Колодiзев. – Х.: ВД IНЖЕК, 2009. – 278 с.
12. Здiйснення наукових дослiджень i розробок у 2017 році [Електронний ресурс] : Державна служба статистики України. Експрес випуск. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2018/05/73.pdf>.
13. Скiльки грошей вкладають держави у науку [Електронний ресурс] : TECH TODAY HUB. – Режим доступу: <https://techtoday.in.ua/news/skilki-groshej-vkladayut-derzhavi-u-nauku-51474.html>.
14. Global Innovation Index 2018 [Електронний ресурс] : WIPO. – 2018. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/publications/ru/details.jsp?id=4330>.
15. Джерела фiнансування iнновацiйної дiяльностi промислових пiдприємств [Електронний ресурс] : Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html.
16. Пересада А.А. Управлiння iнвестицiйним процесом / А.А. Пересада. – К.: Лiбра, 2002. – 472 с.

Саламаха О.В.

Черновицкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ И ОСОБЕННОСТИ ЕЕ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Аннотация

В статье дано определение понятия «инновационного управления», его ключевых этапов и основной задачи на предприятии. Охарактеризовано понятие «финансового обеспечения». Проанализированы данные Государственной службы статистики Украины относительно размеров финансового обеспечения инновационной деятельности на отечественных предприятиях и основные источники его формирования. Приведены рейтинговые оценки Украины главных оценочных параметров глобального инновационного индекса. Подчеркнута необходимость формирования эффективной государственной политики в целях поддержки инновационного развития предприятий и страны в целом.

Ключевые слова: инновации, инновационное управление, научно-техническая и исследовательская деятельность, инновационные технологии, инвестиции, финансирование инновационной деятельности, государственная инновационная политика.

Salamakha O.V.

Chernivtsi Institute of Trade and Economic
Kyiv National University of Trade and Economics

MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES AND FEATURES OF ITS FINANCIAL SUPPORT

Summary

The article describes meaning of the concept "innovation management" its key stages and the main task at the enterprise. The concept of "financial implementation " is described. The analysis of the data of the State Statistics Service of Ukraine regarding the size of the financial support of innovation activity at domestic enterprises and the main sources of its formation was carried out. The rating of Ukraine of the main estimating parameters of the global innovation index are given. The necessity of forming an effective state policy in order to support the innovative development of enterprises and the country as a whole has been emphasized.

Keywords: innovation, innovation management, scientific and technological activity, innovative technologies, investments, financing of innovation activity, state innovation policy.